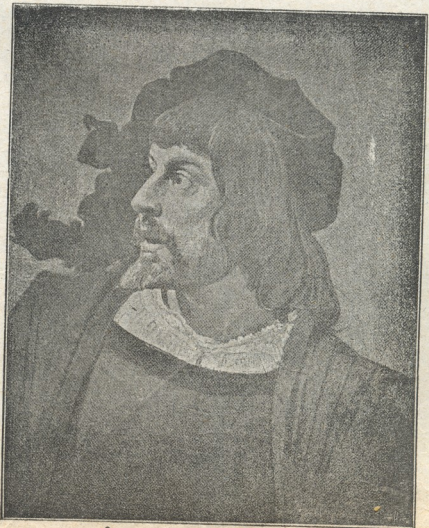

მუატრნი სხოზრება

1910 სათვავტო სალიცვრაცვრთ ქერნალი № 20

კ ვ ი რ ა , 2 3 მ ა ი ს ი

სახელ-განთქმული მსახიობი მონე სიული (ჭამლეტის რიკში)

№ 20

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. სახ. კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან. თიფლის. Редакция «Театри да Цховრება»

Иос. Зах. Имедашвили

ხელის მომწერთ ვთხოვთ ფულის შემოტანა დააჩქარონ.

— ✂ შინაარსი იხილ. მოლომე ✂ —

იოსებ დავითაშვილი (1850—1887)

23 მაისი 1910 წ.

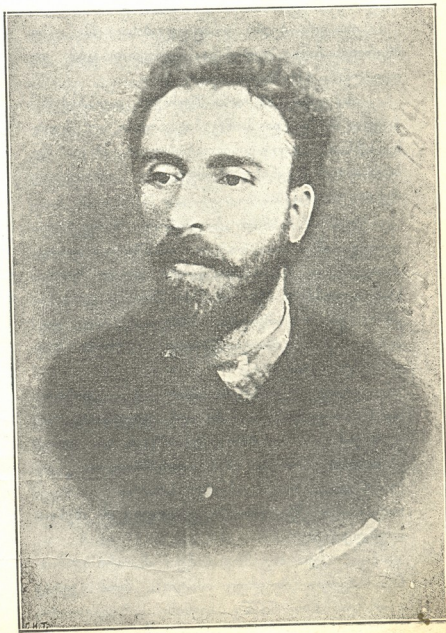
ხალხის გულის იოსებ დავითაშვილი და მესაიდუმლენი. ეგ. ნინოშვილი—აი ორი გამომახილი ჩვენის მრავალტანჯული მშრომელი ხალხისა, ორი მკექარე და უკვდავი ხმა მარად დევნილ-შევიწროვებულთა, აღტყინებული სულისა...

ორი სხვა და სხვა კუთხის, — იმერეთის და ამერეთის, — მაგრამ ერთის ქვეყნის შვილი, ერთის ძუძუთი გაზრდილი, ორავე ერთნაირად ცხოვრების შხამ-ნაღველში გამოწრთენილი, ქვეყნის მოწინავეთაგან ორივე მუდამ ერთნაირად შევიწროვებული, იკვლევდა ცხოვრების გზას, საკაცობრიო იდეალებს.

ორივე ერთნაირად მოსთქვამს თავის მშობელი წოდების ბედსა და უბედობას და უკეთესის მომავლისაკენ მოუწოდებს ყოველს, ვისაც გულში არ ჩაქრობია უკეთესი მერმისის რწმენა.

თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილება, ლითონისა და უფლებების ბატონობა, ცხოვრების მუხრუჭი ორივეს დედინაცვლურად მოეპყრა, მაგრამ მათ მაინც გულში არ ჩაიქრეს სიყვარული უმაღლესისა, უმშვენიერესისა, უდიდებულესისა და ცრემლითა და სისხლით აზოხიერებდნენ თავიანთს უკვდავს ცხოვრებას, სულიერ მისწრაფებას...

გურული ღარიბი გლეხის ინგოროყვას შვილმა — ეგნატე ნინოშვილმა და ქართლელი გლეხის ნაშობმა — იოსებ დავითაშვილმა პანგი

ეგნატე ნინოშვილი (1867—1894)

პანგს შეუხმატკბილეს და შრომის შეილთა ტკბილ-მწარე სიმღერა შექმნეს...

იოსებ თავითაშვილი ოთხმოციან წლებში — „ტეტიათა მოტრფიალეობის“ ხანაში — გაიფურჩქნა, ეგ. ნინოშვილი ოთხმოცდაათიან წლებში — მუშათა ამოძრავების ხანაში — გადაიშალა... ერთს მეორე არ ენახა, მაგრამ ორივეს ჩანგის სიმებმა ერთი და იგივე ხმა გამოსცა, რომელიც მოგვიწოდებს ცხოვრების განკარგებისაკენ. სამოცი წელიწადია, რაც იოსებ დავითაშვილი დაიბადა, თითქმის მეოთხედი საუკუნე — რაც გარდაიცვალა; თექვსმეტი წელიწადია რაც ეგ. ნინოშვილის გვემულ-ტანჯული სხეული მისიენა გურიის მიწა-მშობელმა, სწორედ იმ დროს, ოდეს მისი ნატერა-ოცნება ფრთებს ისხავდა...

და დღემდე კიდევ ღირსეულად ვერ შეგვიძია ამ ძვირფას ადამიანთა სამარენი... მაგრამ...

ის, ვის ბედსა და უბედობასაც ამ ორი მწერლის ჩანგი უმღერდა, სულიერად ჯერ კიდევ ღრმა ძილშია...

ის, ვისაც ამ ორი მწერლის კალამი ჰკმირავდა, მინც და მინც მადლობით არ მოიხსენიებს ამ თვით-განვითარებულთ, აზრის მებრძოლთ, ქვეყნის ქირისუფალთ, არამც თუ ძეგლი დაუდგას...

ჩვენ აქ მიზნად არა გვქონია განგვიხილა ი. დავითაშვილისა და ეგ. ნინოშვილის ლიტერატურული მოღვაწეობა, ი. დავითაშვილის თხზულებას წინ უძღვის მისი შრომის განხილვა და ეგ. ნინოშვილის თხზულებას — ივ. გომართელის საუცხოო წერილი „ახლის გულის მესაიდუმლო“.

ყოველი დაინტერესებული და ფხიზელი ადამიანი განიხილავს მათ და გაიცნობს, თუ ჯერ კიდევ არ იცნობს, და დაინახავს, რა უდროვოდ დასამარა ეს ორი გულ-წრფელი, სპეტაკი გრძნობის ადამიანი, მართლა და დემნილთა და შევიწროვებულთა გულის მესაიდუმლო...

და ახლა თუ მოვიგონეთ ამ ორი ადამიანის სახელი, მხოლოდ იმიტომ, რომ კიდევ ერთხელ აღგვეჩინა ჩვენის საზოგადოების გულსიბობა თავის მოღვაწეთამდით...

ყოველი ადამიანი, ვინც შეგნებით ცხოვ-

რობს და მოაზრობის უნარს არ არის მოკლებული, ყოველნაირი საშუალებით ეცდება მათს ხალხში გარცელებას, მათის იდეების მასაში გაღრმავებას...

მონაც მღერის

მონაც მღერის, როს ბატონი თავზე ადგა, თავს დაჰყვირის, როცა მძიმე უღელს ათრევს მონაც მღერის და იცნის.

ეს სიმღერა, იღუმალი, მის ფიქრია და იმედი. ამ ხმაში სცემს იგი ჩაქუჩს, იქ იწვრთება მისი ბედი! ამ ჰანგებში იღვსება შხამ-ნალღელი, მისი დარდი, და მასშივე იფურჩქნება მის ია და მისი ვარდი!

ღიახ, მღერის, როს ბორკილი ამძიმებს და უხრის ქედსა, — ასე ვფხვი ბრძოლის ველზე სანახტომოდ იგრებს წელსა!

ი. ევლოშვილი

ჩემი უენიშენები

3 *)

ერთ-ერთ ხელის შემწლეულ და დამაბრკოლებელ მიზეზად ჩვენი თეატრისა... როგორ გგონიათ, რა მიმანჩია?

— ანტერგერნიორობა ჩვენის დრამატული საზოგადოებათა.

ეს თითქო საკვირველია ერთის შეხედვით. მაგრამ ვინც საქმესთან ახლო მივა და დაუკვირდება, არ შეიძლება არ დამეთანხმოს.

საკვირველი კია, იმიტომ, რომ ის დაწესებულება, რომელიც დამაბრკოლებელი უნდა იყოს, ხელის შემწლეული გამოდის. მაგრამ ცხოვრებას უყვარს ხოლმე ესეთი ირონია და, შეიძლება,

*) სიამოვნებით ვებუძვით ამ წერილს, თუმცა პატივცემულ ავტორის ზოგიერთ მოსაზრებას არ ვეთანხმებით.

სხვაზე მეტად ამ საქმეში გამოიჩინა კიდევ თავის დაცივის ძალა.

მათი ხელის შემწეობა კი—თუ შეიძლება ასე ითქვას—ჩემის ფიქრით, აი რაში გამოიხატება:

შესდგება თუ არა რომელიმე კომიტეტი დრ. საზოგადოებისა და აიღებს თუ არა ანტრეპრიზას, იგი მაშინვე, რაღაც მანქანების ძალით, პირდაპირ მოხელეთა კრებულად იქცევა, რომელიც ბიუროკრატიულ დაწესებულებად.

ფრაზები დღია —სამშობლოს სიყვარული, სცენის აყვავება, შრომის საჭიროება და სხვა. საქმე კი „ჩინოვნიკური“, ფორმალისტური, ყოველი მათი მოსამსახურე, უმაღლეს მსახიობიდან დაწყებული, უმაღლეს სცენის ჰაკამდე, ცხადთა გრძნობს, რომ მას ვიღაც უფროსი გაუჩნდა, მაგრამ უფროსი ძმა კი არა, ან საბატო მამა, რომლის გამოცდილებას შეიძლება ყური მიუვლო და სასარგებლო გამოიყენო. არა, გაუჩნდა „ნაჩაღნიკი“ ამ სიტყვის სრულის რუსულის მნიშვნელობით. მსახიობიც მათთან თავის თავს პაწია მოხელედ გრძნობს და მათ შორის—მოანტრეპრენიორე კომიტეტისა და მსახიობ შორის—ჩნდება უშველგებელი უბსკრული. მათ თითქო უნდა აკავშირებდეს იღვა, ერთი საქმის სამსახური, მაგრამ სინამდვილეში ეს ასე არა ხდება. კომიტეტი თითქო რაღაც განზე გამდგარი დაწესებულებაა, ოლიმპიელთა კრებული, რომელთაც, უფრო ხშირად, მხოლოდ ისა აქვთ თავის მიზნათ დასახული, რომ როგორმე და რითაც უნდა იყოს მსახიობნი გაისტუმრონ. ეს უმთავრესია. თუმცა ზოგჯერ ამასაც ვერ ახერხებენ. სხვა, მთელი სხეული საქმისა, მისი სული და გული—რეპერტუარი, მსახიობთა მუშაობის ვითარება და სხვა ათასი წვრილმანი და მსხვილმანი მხარე საქმისა—მისი გამგეობა, აღმინისტრაცია—მულაბ-ყამ მიეწეება თუ არა გადაფრეხებული. შეიძლება საქმის, ე. ი. სეზონის დასაწყისში ეს ყოველივე ქალაქდუქანს აღნიშნული, შეიძლება დიდის ამბითაც ექნეს მთელი პროგრამა მუშაობისა შედგენილს დასს გამოცხადებული, როგორც რომელიმე სეფესიტყვა, მაგრამ შემდეგ კი იშვიათია, რომ მსახიობმა თუნდა უბრალოთაც ნახოს და განიცადოს სახე თავისი კომიტეტის წევრისა, განსა-

კუთრებით შემოსავალმაც თუ იკლო... ამ გვარ შემთხვევაში თითო-ორიოლა გულ-შემბატკიარი კომიტეტის წევრთაგანი თუ შერჩება დასს და ძალიან ხშირად მხოლოდ თვით დასსა და ამ თითო-ორიოლას ატყდება კიდევ თავზე მთელი მორალური და ნივთიერი მარცხი სეზონისა ასე რომ ბოლოს და ბოლოს კომიტეტს კი არ მიჰყავს სეზონი, არამედ, უფრო ხშირად, ბედის ანაბჯარდ მივლდებულ დასს და მის რეკისორს. ფირმა კომიტეტის რჩება, მუშაობა და ჰაპანის-წყვეტა კი მსახიობების.

ძალიან ხშირად კომიტეტის წევრებმა მაგ. არც კი იციან, ვინ მსახურებს მათ დასში. და, მაშასადამე, სულ არ იციან, ვინ რაშია გამოსადეგი. ამის მაგალითებიც ხშირია, არ იციან დღეს რა მიმართულება ესაჭიროება თეატრს, რა გზას უნდა დაადგეს ან რატომ. არ იცნობენ ჩვენს და მგონი უცხო ლიტერატურასაც, მით უფრო ინამატურგისა, არ იცნობენ ჩვენს მსახიობის ინტელექტს, მის ღირებულებას, მის სულსა და გულს, მის ინდივიდუალობას და ისე ეყვრობიან, როგორც რომელიმე შტაბის მწერალს, ან უბრალო ნოქარს, ზოგჯერ უარესადაც. არ იცნობენ დღევანდელ მსმენელს და მაყურებელს, არ იცნობენ მის მოთხოვნილებას, არც უწევენ ანგარიშს მის მორალურ ზრდას თუ ჩამოკეცივებისა და მებრევე სხვა.

რატომ ხდება მეგრეს?—ამის მიზეზიც, კარგად ვიცი, უფრო ღრმად და შორეული, მაგრამ სხვათა შორის იმიტომაც, რომ მათი არჩევანი შემთხვევითაა და არა აქვს ამ არჩევნებს არც სისტემა და არც რამე იღვა; იმიტომ, რომ ისეა დაყენებული საქმე, უმრავლესობას არ აინტერესებს დრ. საზოგადოების კრებები და არც ესწრება მას. კრებებს კი ესწრება, ისიც მეორეს, რადგან პირველ კრებას მგონი არასოდეს საკმაო რიცხვი არ დასწრებია, უფრო ხშირად ვინმე გულ-შემბატკიარისაგან ძალით წამოყვანილი ისეთი წევრი, რომელიმე ქველ-მოქმედებისათვის გადაიხადა თავისი 3 თუ 5 მ. და სხვა ასავალ-დასავალისა კი არა იცის-რა კრებაზედაც უფრო ხშირად ირჩევენ ასეთ ძალით მოყვანილ პირებს, რადგან ისედაც მცირე-რიცხოვან კრებაზე მართლაც ძნელია შეარჩიო ცოცხალი, საქმის მკოდნე და მოყვარული ადამიანი. არჩევნები კი

უნდა შესდგეს და აი სდგება არეოპაგი საქმის სრულიად უფუფერებელ პირთაგან. ან და კიდევ, თუ ვისზე ერთი რამე ვოდვეილი ვადმოუქმართულებია, ან სადმე ყვრამა სცენაზე ოდესმე უთამაშნია, ან ორიოდვე რეცენზია დაუწერია, ესენი ხომ ყველაზე უფრო სასურველი კანდიდატები არიან ხოლმე. ასე რომ თვით ამრჩევლებიც და ამორჩეულნიც, უფრო ხშირად, იმ პირთაგან შესდგება, რომელთაც მხოლოდ საწევრო ფული აქვთ შეტანილი, თორემ ისე კი თვალსაჩინო არაფერი აერთებთ თეატრთან. მსახიობებზე? ესენი ხომ დებულობენ მონაწილეობას არჩევნებში?..

მე დავესწარი ერთ კრებას ღრ. საზოგადოებისას და უმრავლესობისაგან გიმოითქვა ის აზრი, რომ მსახიობთ უფლება არც კი უნდა ჰქონდეთ არჩევნებში მონაწილეობისაო. Они давлениe производят, იმას აიჩვენებენ ვინც მათ მოეწონებათო. თითქო ამითი დიდი უზედურება ხდებოდეს!.. თითქო სწორედ ავრე არ უნდა იყოს!.. თითქო მსახიობმა უკედ არ იცოდეს, მის საქმეს როგორი კაცი უფრო ესაქიროება!..— როგორ შეიძლება, იქნება მაგ. მე კომიტეტში მოვხვდე, კომიტეტმა ანტრეპრიზა აიღოს და მე კი ჩემის მომავალის ხელკვეთის აზრებს დავემორჩილო კრებაზე და საზოგადოთ ხმის მიცემის უფლება მივცეო.— მართალია, არის აქ ერთი „პუნქტი“ ცოტა საჩოთირო. ეს მომავალი „სმეტის“ დამტკიცებაა. რომელიმე არა კეთილ-სინდისიერი მსახიობი ეცდება „სმეტში“ დასის შენახვის თანხა გააზვიადოს, რომ შემდეგში თვითაც მეტი ჯამაგირი მოითხოვოს, მაგრამ ხომ შეიძლება სწორედ ამის უფლება შემოუსაზღვრონ მსახიობს. ასეა, მაგრამ მაინც ხომ გესმით „ხელკვეთი“ და „ნაჩინი“? არსად, არავითარ დაწესებულებაში არა ხდება, რომ მაგ., ბუხგალტერი, კასირი და სხვები არჩევნებში მონაწილეობას დებულობდესო. ხომ ხედავთ ცოცხალი საქმე თეატრისა როგორ ჩარჩობენიაც თავსდება თურმე!

მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ იდეალური კომიტეტი იქნა არჩეული და ანტრეპრიზას ხელი მოჰკიდა.

თქვენა გგონიათ აქ კი წავა საქმე?

— არა, თავისს უარესს ემჯობინება, რა-ღა თქმა უნდა.

მაგრამ მისი საფრენად გაშლილი ფრთები მაინც ჩაიკეცება ბიუროკრატიულ და „ნაჩინიკურ“ მუნდირში.

მაინც უფსკრული გაჩნდება მსახიობსა და მათ შორის.

მაინც ერთის მხრით უმცროსი მოხელე იქმნება, მეორე მხრით უფროსი. და ამ უმცროსს არ ექმნება უფლება თუნდა მხოლოდ იკითხოს—ეს რათ ხდება ასე და არა ისეო. ის თავის დღეში ვერ გაივებს კომიტეტის გადაწყვეტილებათა მიზეზს. იგი იქმნება მუდამ ბიუროკრატიულ ჯანყითა და ბურუსით მოცული.

— თქვენ თქვენი საქმე გაკეთეთ, ჯამაგირი აიღეთ. ეს იქმნება მუდამ პასუხი.

ასე ყოფილა, ეს თვისებაა მისი. რაკი დაწესებულებაა, მორჩა და გათავდა, იქ უკვე ფორმა და რუტინა მეფდება. ამას ვერას უშველით!

რათ ხდება ეს? არ ვიცი, ადამიანს საზოგადოთ რაიმე უფლება, რაც უნდა მოკრე იყოს იგი, აბრუებს თუ რა არის, მხოლოდ ეს კი ცხადია, რომ გუშინდელი საყვარელი, სათნოიანი და ხელ-მისაწვდომი ადამიანი, აქაც, კომიტეტის წევრობაშიაც ხდება მიუკარებელი, ცივ-სახიანი და ოლიმპიელი. რა თქმა უნდა გამონაკალი აქაც არის, მაგრამ, როგორც იტყვიან ხოლმე, მაშ რიღას ტიპიური მოვლენა იქმნებოდა, თუ თავის გამონაკლიც არ ექნებოდა!

რამდენი რამ შეიძლებაოდა კიდევ დამესახელებინა ჩემი აზრის გასამტკიცებლათ. მე რომ „კუროვნების“ შემკრებელი ვიყო, რამდენ სასაცილო და თან სამწუჟაროს, რასაკვირველია, მაგალითს მოვიყვანიდი კომიტეტისა და მსახიობთა დამოკიდებულებისას, მაგრამ ასეთ მემეტინაობას არა ვკისრულობ, მე მხოლოდ სქემატურად მინდა ის აღვნიშნო, რასაც ვგრძნობ და რაც მოსაწონად თუ დასაუწუნად მიმაჩნია.

თუ რამ „პლიუსათ“ ჩათვლება ჩვენი კომიტეტის წევრებს, ეს ისევ ის, რომ ისინი სრულიად უსასყიდლოთ მუშაობენ და, რა თქმა უნდა, არავითარი ანგარება მათ საქციელში არ ურევია. ხშირად გავვიგონია, რომ ამისათვისაც მადლობელი უნდა ვიყოთ მაგრამ..

ამაზე ბებერი მანდილოსანი ზრდილობა თითო მიქნევს და მეც ვჭოვლებდი.

ისე კი, ჩემის ფიქრი, დრ. კომიტეტები ანტრეპრენიურობას რომ ხელს კიდებენ, დიდატყდებიან. ე. ი. აცდენენ დროს. თუ მაინც და მაინც დღეს-დღეობით, ჩვენს წეს-წყობილებში, მიუკიდებელია მათი არსებობა—მათ აქვთ მშვენიერი და ვრცელი პროგრამა. განა მათი განხორციელება უფრო საპატიო და უფრო ნაყოფიერი არ იქნება: დრამატული სკოლის დაარსება, პერიოდულ თუ სხვა გამოცემათა გაძღოლა, სტაჟინდები და, დასასრულს, სუბსიდიის არსებულ დასისა ე. ი. დახმარება შენობით, მორთულობით და სხვ., თუ მაინც და მაინც ფულთ შეუძლებელი იქნება. ჩემის ფიქრით, ამის გაძღოლა მათთვის უფრო მოსახერხებელიც არის და უფრო ადვილათ შესათვისებელიც, ვიდრე მოვლა და პატრონობა ისეთი ცოცხალი საქმისა, როგორც სეზონის წაყვანა.

მერე განა მართა ჩვენში ასე? ყველგან, ყველგან ასე ყოფილა. ვადახედეთ ევროპის თეატრებს, რუსეთისას. რომელი თეატრია უფრო ცოცხალი? რომელს მოუტანია მეტი ნაყოფი ხალხისათვის? რომელი ყოფილა მალაღობისა და დიდებულ იდეათა მქადაგებელი და მატარებელი?—კერძო, კერძო და კერძო. არა ხაზინისა და მთავრობისა ე. ი. „ჩინოვნიკურ“ დაწესებულებისა, არამედ თვით მსახიობთა-მიერ შემდგარის კრებულისა, თვით მოქმედთა-მიერ წაყვანილის საქმისა.

პარიზში მხოლოდ ანტუანმა ვაბედა იბსენის დრამების წარმოდგენა. ვანთქმული „კომედი-ფრანსეზ“—ის თეატრი კი ახლაც ახლოს არ იკარებს იბსენისთანა რევოლიუციონერებს. თვით ახლანდელი „მანტელერი“ როსტანისა, რომელიც რა-კი სიტყვამ მოიტანა, უნდა ვთქვა, რომ დიდათ ვააზვიადეს; თორემ ბევრს არას წარმოადგენს, მაინც კერძო თეატრში იქნა წარმოდგენილი და არა „კომედი-ფრანსეზ“-ში, თუმცა ავტორი სახელ-მოხვეჭილი მწერალიც არის და აკადემი კოსიცი-კი.

რათა?—იმიტომ რომ იქ, როგორც არა ერთხელ მითქვამს, ერთგვარი რუტინა არსებობს, ერთგვარი ყალიბი და მაგას არ გადაცდება არაფრისათვის. ისე, როგორც მეგრული

მიწის მუშა, რაც უნდა ბევრად მარგებელად ნაყოფიერი მცენარე მისცე დასათესათ და მოსაწყვეთ, თავისი სიმინდს მაინც არაფერს არ ანაცვალებს. სიმინდი და სიმინდი!— გამოითვითა მიწა, თვით სიმინდიც იმდენს აღარ იძლევა. ამერიკამ კიდევ თითქმის გამოადგენა სამთელ-ქვეყნა ბაზრიდან ჩვენებური, მაინც არა, ისევ სიმინდი, ისევ ფქვილის ლომი! არ სჯერა, რომ ჩვენი ბუნება უხვია და მრავალ-ფერი და სხვა ბევრი რამის მოყვანაც შეუძლია.

რუსეთში—გახსოვთ თუთოდ როგორის თვლიათ უყურებდენ ჩეხოვის „ვარჯიშობას დრამატურგიაში“, მაგრამ სტანისლავსკისა და ნემიროვიჩ-დენჩენკოს თავისუფალმა თეატრმა პირდაპირ ახალი დრამატურგი მოიპოვა ჩეხოვით და ენახეთ კიდევ როგორი ფართო გზაც მისცეს მის მშვენიერსა და ნაზს სადრამატურგო ნიქს

ასეა იქ, სხვაგან, მაგრამ იქ შეიძლება „გასვეცილაღებასაც“ ზოგჯერ თავისი შესაწყნარებელი მიზეზიც ჰქონდეს. ერთგან რომ მაგ. მხოლოდ კლასიკების ნაწარმოებთა წარმოდგენა, სხვაგან სრულიად ახალგაზდათა და უჩინართა თეატრია შექმნილი. ეს იქ კიდევ შესაძლებელია, ისეთ ლაღსა და ღონიერს საზოგადოებაში. თუმცა თავისთავად რუტინა არასოდეს და არავისი არ არის მოსაწონი, მაგრამ მაინც ჩვენ ეს გვეთქმის, რომ „რაცა შევნის კახაბერსა—ის არ შევნის გლახა ბერსა!“

თუმცა მაინც და მაინც ასეთი ყოფილა ბედი ყველა ამ სახაზინო და ოფიციალურ თეატრთა, სამხატვრო და სამუსიკო დაწესებულებათა და აკადემიათა. გეხსომებათ, რაც მოხდა წელს პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიაში. გამოცხადებული იყო პრემია ალექსანდრე II-ის ქანდაკებისა. უყურადღებოთ დასტოვეს დიდათ მშვენიერი და აზრიანი ქანდაკებანი პაოლო ტრუბეცკოისა და სინაევ-ბერნშტეინისა, პრემია კი მიუსაჯეს ერთ რაღაც კახარმულ სწორედ ჩამოთლილ უაზრო და უიდეო ქანდაკებას. ვინ?—აკადემიკოსებმა. ეს მხოლოდ ჩემი აზრი არ არის, ამასვე ამბობს მთელი მოწინავე პრესა რუსეთისა, თუმცა საკმაო დახედოთ მოდებებს ამ ქანდაკებათა, რომ ცხადათ იგრძნოთ დასახელებულ ავტორთა ქანდაკების უპირატესობა.

ჩვენშიაც აქამდის რომ არსებულყოფიერ-
თი თავისუფალი თეატრი, უკომიტეტო და სა-
ქმის სიყვარულით შეთანხმებულ ამხანაგებისა,
მე დარწმუნებული ვარ მეტი არტიტებიც გა-
გვიჩნდებოდენ და მეტი ავტორებიც. მათი გან-
ვითარებაცა და ზრდაც უფრო დიდი იქმნებო-
და. საკმარისია გავხსენოთ 90-იან წლებში
გაჩენილი ავტორები: ხინდრაია, ბენაშვილი,
გულისაშვილი, რომელთაც ცხოვრების დაკვირ-
ვებაც ეტყობოდათ და სასცენო უნარიც დრა-
მატურგისა. მათ რომ თავის დროზე კარგი
მომვლელი ხელი შეხვედროდა, დარწმუნებუ-
ლი ვარ, ჩვენი დრამატურგია ახლა უფრო
მდიდარიც იქმნებოდა და უფრო ცოცხალიც;
ცხოვრებასთან ახლო.

თუმცა დაეხოხვოთ იმას, რაც „იქმენ-
ბოდა“. ვილაპარაკოთ იმაზე, რაც უნდა იყოს,
მაგრამ ამხელდაც შემდეგ ერთ-ერთ წერილში.

შალვა დადიანი

ზღვა... ოკეანე!

(უუქდენა ან. აურკეეიასის ასულის)

ზღვა... ოკეანე!

მზის ჩასვლისას, ალისფერი რომ გადაპ-
კრავს დასავლეთის ცის კიდზე, მშვენიერი ხარ
მდორე და წყნარი!

ზღვა... ოკეანე!

როს ნაზი სიო თავზე დაგქრის, გეაღერ-
სება თითქოს გიკოცნის გულსა და მკერდს,
რომ მოიხვეწო, მშვენიერი ხარ — თვინიერი,
სანდომიანი.

ზღვა... ოკეანე!

როს ფაფარს იშლი, ტალღას აგორებ
აღქაფებული და გამჟინვარებით ეხეთქები შენს
წინ ამართულ სალი კლდის კედელს—თვალ-
წარმტაცი ხარ... შიშის მომგვრელი!

ზღვა... ოკეანე!

როს ღრიალებ და თავზარსა სცემ მთელს
არე-მარეს, როს უზარმაზარ ხომალდებსა შენს
ტულღათ შორის ისე ისერი, თითქო ნაფოტსო,
—თვალწარმტაცი ხარ... შიშის მომგვრელი!

ზღვა... ოკეანე!

ვერას გაკლებს შენ ვერც იმ ქვეყნის,

ვერც ამ ქვეყნის ძალი და ღონე! ადამიანმა,
რომელმაც ყველა დაიჰონანა და რომელსაც
თვით ღმერთებიც-კი შებოქოლი ჰყავს, ხელი
ვერ გახლო!

შენ შენს ნებაზე ხან დამშვიდდები, დაწ-
ყნარდები, თვინიერ ხდები, ხან-კი მტუხარებ,
აღქაფდები, გამჟინვარდები!

ყოველი სულდამებული, ადამიანი, თვი-
თონ ღმერთიც-კი შენ შემოვანატრის...

შეა და ამიტომ თავყანსა გცემ, მიყვარხარ
მეტად, რომ თუ ვისმესა თავისუფლება მინიჭე-
ბული აქვს და ასე ხმარობს, რომ ვერაფერ ხელს
ვერ შეახებს, ეს შენა ხარ, თვალწარმტაცი და
მშვენიერი, შიშის მომგვრელი და დიადო
ზღვა... ოკეანე!

ვანო ბარველი

კონ. სერ. სუანისლავესკი

ელად. ივან. ნემიროვიჩი—დანჩენკო

(დასასრული. იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 19)

ახალიმა გზამ ახალი მოგზაური მოითხოვა
ნატურალისტურ პიესების ცრუელასიკური
პრინციპებით თამაში შეუსაბამო გახდა. სიმ-
ღერით, გაქანურებული ლაპარაკი, თეატრა-
ლური მიხვრა—მოხვრა შეუფერებელი იყო
მეინენგელების რეალიზმი სავსებით ვერ აკმა-
ყოფილებდა ახალ დრამას. საჭირო იყო სინამ-
დვილე და ბუნებრივობა არა მარტო ტენიკა-
ში,—საჭირო იყო მსახიობი—გმირის ქეშმარი-
ტი გამომახტველი, ნამდვილი ბუნებრივი და
არა ზღაპრული. ერთი სიტყვით, ახალ დრამას
უნდა წარმოეშვა ახალი თეატრი. და ამ ახალი
თეატრის პიონერებად გამოდიან **კონ. სერ.
სტანისლავესკი და ვლ. ივ. ნემიროვიჩი—დან-
ჩენკო.**

სამხატვრო თეატრი დაარსდა 1898 წ.
მისი დევიზი იყო „გულწრფელობა და ბუნებ-
რივობა“, ამის განხორციელება შეძლებოდა
მხოლოდ ნატურალისტურ დრამებით და მან
თავისი სახე პირველად ჰაუპტმანის პიესაში
დაიანახა საზოგადოებისა. პირველი გამოსვლა
გამარჯვებით დასრულდა.

მსგავსად ინგლისისა, საფრანგეთისა და
ჰერმანიისა, დღემდის ჩამორჩენილმა რუსეთმაც

თავი იჩინა. სამხატვრო თეატრმა ისეთი სხივი სტყორცნა, ისეთნაირად გამოაშუქა, რომ საზოგადოება მოხიზლა, გააბრუნა. ცხად-პყო, რომ არა თუ ნატურალიზატორ დრამებს—უფრო რთულსა და ძნელ პიესებსაც დასძლევდა და განახორციელებდა. მისი ესთეტიური გეგმის ქვაკუთხედი იყო „შჩეკინის ტრადიცია ჩეხოვისი“) ახალ სამოსელში გახვეული“; რეალიზმი — იმპრესიონისტურის ელფერი; სცენიდან სინამდვილით გადმოცემა ცხოვრების არა მარტო ამა თუ იმ მხარისა, არამედ ხაზის გასმა მთელი პიესის სულიერი მდგომარეობისა.

ყოველი ახალი გზა, ახალი ამოცანა—ახლის გამარჯვებით ვერ გვივინდებოდა; ამ გამარჯვებით წაქეზებული სამხატვრო თეატრი წინ გაიწია. იგი ვერ დააკმაყოფილა ამ გამარჯვებამ. მისი მეთაური გრძნობდნენ, რომ თანამედროვე სასცენო ხელოვნებაც მოძველდა, იგი უნდა შეიცვალოს. განახლდეს, მონახოს სულ სხვა გზა. გაადიდოდეს პიესების დადგმა, შემსტირდეს სცენის მორთულობა, მოსიზღოს დეკორაციები. ერთი სიტყვით სცენაზე გაბატონდეს მსახიობი და მხოლოდ მსახიობის თამაშობამ შეაფოს სცენის სიკალიერე და დაიპყროს მაყურებელის გონება. მათ შესცვლდეს თავიანთი პროგრამა: იმპრესიონიზმს რეალიზმი ჩამოაყალღეს და გახდნენ უკიდურესი იმპრესიონისტები (მეტერლინი „ბრმანი“, პირველი ხანა), ეწაფებოან სტილიზაციას (კ. ჰამსუნი, ლ. ანდრევი), —ამავე დროს იღვებდა ჰაუზტმანი, იბსენი, გორკი, ჩეხოვი, შექსპირი, ლ. ტოლსტოი, ა. ტოლსტოი და სხ. ამ ახლის ძებნაში იყო შეცდომები, მაგრამ ეს შეცდომებიც კი სიმშენიერით შემკულნი. მეტერლინი „ბრმებმა“ ვერ დააკმაყოფილა მეთაურთა მისწრაფებანი, ვერ გასცა ჰასუბი მათ საკითხს, სამაგიეროდ მეტერლინიკისავე „იქ, შიგნით“-ის დადგამა საზოგადოებას დაანახვა, თუ რის შემძლე სამხატვრო თეატრი ან „ლურჯმა ჩიმა“-კი—რამდენად სრულ-ქმნილია სასცენო ტექნიკა. ამ ძებნაში გაატარეს სრული ათი წელი.

*) უმოთარესი სულის ჩამდგმელი სამხატვრო თეატრის რეპერტუარისა ა. ჩეხოვი იყო; მისი პიესები იმდენად ბუნებრივად და უნაკლებლად წარმოადგინეს, რომ დღესაც ამ პიესებს პირველი ადგილი უჭირავს და თეატრსაც სამართლიანად უწოდეს „ჩეხოვის თეატრი“.

ბევრი შრომა და ენერჯია დაიხარჯა—სამაგიეროდ იპოვნეს გზა ახალისაკენ. მეთაური დარწმუნდნენ, რომ სტილიზაციისაკენ მისაღწევი გზა ერთია—შეკქმნან ახალი მსახიობი, მსახიობი, რომელიც ვადიქმნება იმ გმირად, რომელსაც იგი თამაშობს, გაითქვიფება როლში და სცენაზე დაივიწყებს, რომ იგი მსახიობია, ხელოვანი: სცენაზე თამაში გულწრფელი, ბუნებრივი (Искренность, простота и правдивое переживание). ამისთვის სრულიად საჭირო არ უტის მოდერნიზმი. შეიძლება დაიდგას ორიგინალური, სულ უბრალო პიესა, მხოლოდ ითამაშონ ზემოხსენებულ პრინციპებით.

1908 წ. სამხატვრო თეატრმა გაიხიზა 10 წლის იუბილე შესცვალა თავისი რეპერტუარი და დაადგა ამ გზას.

„დღი ხანია სასცენო ხელოვნებაში საჭირო იყო რეაქცია და სტანისლავსკის თეატრმა შექმნა იგი... მან შექმნა ერთგვარი სცენიური ატმოსფერა—მსახიობთა და მაყურებელთა შორის განუწყვეტელი სულიერი კავშირი“—ამბობს ა. გორნფელი. მართალიც არის. სცენა და საზოგადოება, როგორც შექსპირის დროს, თითქმის ახლაც გაყოფილი იყო ორ ბანაკად. მათ შუა დღი სიკალიერე იყო. სამხატვრო თეატრმა ეს სიკალიერე ამოავსო. მაყურებლის გონება სცენაზე ვადიტანა და სცენა და პარტერი ერთად შეისისხსობრდა. ამ ორ ბანაკთა შორის განუწყვეტელი სიკოცხლე და კავშირი—აი რა შექმნა სამხატვრო თეატრმა. საზოგადოების ყურადღება ხან აღმა ჰგრენს და ხან ძირს ეშვება, მაგრამ ამ დროს იგი მიინკ მილიანია; მუდმივი, განუწყვეტელი მოქმედება, სიკოცხლე გონებას იტაცებს და იპყრობს; აქ არის რითმა მოქმედებისა. ამ რითმაში არ არის სიკალიერე. ჰაუზებიც სავსეა სიკოცხლით, მოქმედებით. ვერ ამორებ ვერც ი თვალს, ვერც გონებას.

როგორც ზევითა ვსთქვი, 17 საათის განმავლობაში ერთმანეთთან ლაპარაკის შემდეგ, ამ ორმა ჰენსონმა კ. ს. სტანისლავსკიმა და ვ. ი. ნემიროვიჩ-დანჩენკომ შექმნეს ეს ხელოვნების დიდებული ტაძარი. იგი ამ ქამად მსოფლიო შკოლაა ხელოვნებისა; იქ მილიან საზღვარ გარეთელი მსახიობნი და რეისორნი წარმოდგენების სანახავად, იქ იკრიბებიან რუსეთის ყველა კუთხიდან მოწაფენი მიიღონ სა-

სცენა განათლება. სამხატვრო თეატრში დადგმული პიესები, მათ მიერ გიბრიოვნებული ტიპები საუკეთესო ნიმუშია ყველა თეატრებისა და მსახიობთათვის. კ. ს. სტანისლავსკი, გარდა იმისა, რომ ერთი უპირველესი რეჟისორია, იგი საუკეთესო მსახიობიც არის. მიხედვით გაბრიოვნებული გმირები სრული და უნაკლებად არიან. თავისი რეალიზმით მუდამ აღტაცებაში მოჰყავს მაყურებელი საზოგადოება.

ვიმეორებ, ამათ შექმნეს ეპოქა, შექმნეს ისტორია სასცენო ხელოვნებისა და რუსეთის სრული უფლება აქვს, თავი მაღლა ასწიოს და სამართლიანად იამაყოს თავისი ორი შვილით.

ვალ. შალიკაშვილი

სიმღერით მიხმობს

შეუბრალებლად...

ვით ნათელი მზე—მხიარული და ვითა ორბი—თავისუფალი, მიგვროდი მდელითა შორის და სურნელივან ყვავილითა გროვას სიხარულით ვეკონებოდი. მივხტადი მღერით, ვით საღკლიდან დაქანებული ანკარა წყარო, მიმქონდა თან ღზნით სავესე მოსიყვარულე გული. ყვავილინი ტრფობით მიზიდავდენ და აღტაცებით მოჯადოვებულს ტუქათა ღიმილს ცეკვად მტაცებდენ. სამაგიეროდ მეც მიღიმოდა ყველასათვის მიუწლომელი ცისა კამარა, გულს მიხუტებდა, ტრფობით მავსებდა მიზნადილი შუქი მთვარისა; გულ-წარმტაც ხმითა სიყვარულზე ჩამომღეროდა სიო კულრაჟა და იმავ ჰანგზე სამლოცველოდ თვისკენ მიწვევდა ტყე ნახ შრილით. ჰაეროვანი სვეტაკი ნისლი ვით სამოსელი, გარს მხვვევოდა და მღელვარე გულს მარგალიტებად ზედ ეკუროდა. გიჟურ ოცნებით თვისკენ მიწვევდენ მთანი მღუმარნი და, ვითა ღმერთნი უხმო ძახილით მზესთან მიყვანას მუდამ მიქადდენ. გარსკვლავნი ცისკენ ნახი ციმკიმით მიპატიებდენ და რა ვიყავი მე იმით შორის, თუ არ უმანკო, ვით ვეპელა ჰაეროვანი—ვით მზისა შვილი? მივხტადი მეც მხიარულად, ვით ანკარა მდელითა

შორის, სიოსთან ერთად მეც ვმღეროდი სხვა და სხვა ჰანგზე და ნისლითან ერთად საოცნებოთ მთელ ქვეყანას ვფინებოდი...

ახლა?!?!

შედავთ, რა მოღლილი, მოქანკული ვზივარ ტბის პირად და სვედისაგან ჩამქრალ თვლებით მეორე მხარეს შავს უფსკრულს ჩაწერებოვარ. ტბა ცრემლისა ისეთივე მშვიდი და წყნარია, ვით შიგ ჩაშტერებული სხივი მთვარისა. იგი არ აღადროს არა ღელდება, რადგან ის თვითონ ძლიერ ღელვისაგან გადმოჩქევილი, გადმოტყარცნილი ტალღა არის მწუხარებისა. იგი არ ღელავს, მშვიდი არის, ვით თვით სვედა გამოუთქმელი, მხოლოდ ვი ზოგჯერ, როცა ჰაერში ჩემი ყვავილის მწუხარე ხმანი ჩუმად სტირინან, ისიც ოდნავ გრძობით ტორტმანებს, მაგრამ უხმო და დაერდომილია. მწარე ღუმლით დავცქერივარ აქედ წმინდა ტბას. უფსკრულს ზოგჯერ თვალებს ვაშორებ, მაგრამ სად წავალ, სად გავექცევი, როცა მის პირად ყვავილი ჩემი აღმოსულია. შეუბრალებელი და მტანჯველია მშენებთი სავესე, მზეზედ უფრო ძლიერ მნათად ჩემი ყვავილი.

მუდამ, როცა-კი მეტად მოქანკულს თვალი საძილედ მიმეღულემა და ის უმანკო წარსული ღზნა თავს, ვით ოცნება, შემომხევევა,—უცხად მის მღერა უფსკრულიდან მწარე კენესით ყურთ მომსმევა და, ვით ქარისაგან ნარნარი ნისლი, ოცნება ტკიბილი სადღაც მიქრება.

გავახელ თვალებს, გაღვიხედავ უფსკრულისაკენ, სადაც ყვავილი სანეტარო ციური ხმებით თვისკენ მიტაცებს, მეძახის მღერით.

ახ, რა ღამაზია, რა მშენებერი!..

მაგრამ ვიცი, ყვავილო, რასაც ნიშნავს შენი მშენება და სიღამაზე, ვიცი, რაც არის ეშხი შენი, მაგრამ შე უღმრთო, არა გრცხვენინან, ვერეთი საოცნებო, მეტად მზილავი ჩემითივე რომ ხარ? განა ამ გულმა არ წამოგზომა, ამ ცრემლისა ტბამ არ გასაზრდოვა, სულისა სითბომ არ გახარა მე უფსკრულის წინ? შენ ხომ მე გზობე ავრე ღამაზი, მე დაგბადე ნეტარება მიუწლომელი და რა იქნება ცოტა ოდნავ რომ დამაძალოა?

ჰაერში მწარე სვედა სტირს, ჩამონადენთი მძიმე ცრემლის ტბა, ვით წამებული, უმჩნევლად თრთის. ყვავილი-კი, ვით მზე, ღღისია

მნათობი და, ვითა მთვარე, ღამის დარაჯი, სხივოსანი, ვით ღთისასული და ნაზი, ვით სიყვარული, თვისკენ მიძახის, გულს მიღუღებს მისი ალერსი, მისი მღერა. მაგრამ მაცალე მშვენიერება, მაცალე კიდევ, თუ ჩემის სევდის სურათი შენ ხარ, მაცალე, ვიდრე იმას ვიტყოდე, ოდეს გიხილე როს დაიბადე:

იმ დროს ღმერთისას, როს მდგომლობით შორის ყვავილთა გროვას ვუმღერდი ნანას, როს წყაროს ჩუხჩუხს სიყვარულით თავს ვეხვევდი, გულს ვიკონებდი, იმ დროს ალერსით მზემ სხივები შემომახვია და, ვით სიკვდილმა, წყნარი ჩურჩულით გულს ჩამომღერა.

— რასაცა ჰხედა, ჩემმა ძალამ წარმოშობაო, რითაც გულს იღებენ—ჩემი არის, ამ სხივების შემოქმედიაო. ახლა შენ იცი, რასაცა შეჰქმნი, რასაცა მომცემ ძლიერი გრძნობის და სიყვარულის სამაგიეროდ; სიყვარული-კი, ეს იცადე, ისეთი მზეა, რომ შეუძლიან თვით შე ჩამაქროს და უკეთესნი ჩემზე სხვანი აღმოაბრწყინოს.—

ვით ქანდაკება გაშტერებული წყნარად ვუსმენდი და თითო სიტყვას გულში ნაკვერჩხლად ღრმად ვიკონებდი.

დახუტულ თვალებს მძიმე ცრემლი პირველად მოსწყდა, ოცნების ნისლი უმაღლეს და გაშქრა და გამორკვეულს ტკიბილი ძილისგან სევდა გულს მტყა...

ყვავილთ მოვშორდი, მოვშორე ცის კამარას თვალნიმტრიალნი, და ვით ობოლი, დედამიწისთვის, მოთქმას გულისას ყური დავუგდე. აღარ ვიცოდი, სადღა იყო ჩემთვის ალაგი, აღარ ვიცოდი, რისთვის ვიყავ უკვდავ ქმენად წარმოშობილი.

მრცხვენოდა მუდამ, უღირსად ვგრძნობდი თავს ყოველ ჟამსა; მრცხვენოდა მზისა, ვარსკვლავთა სხივნი თვისი ალერსით თითქოს მზაგრაედენა, სიო-კი მუდამ რაღაც რღიინით სულს მიწვითებდა — არ შორდებოდა.

ცეცხლი ტანჯვასა, ვით ქარბუქით გრძნობისაგან დღითი დღე ძლიერდებოდა და ჩაღვენთებულ კამკამა ცრემლებს, ვით მიწა ცის ნამს, უმაღლ აშრობდა.

ცეცხლის ზღვა გულმა უღონომ ვერ იქნა ვეღარ დასტია და მისმა ძალამ ძლიერმა გარს გასანგრევედ გასწია.

გაიპო გული... მწარე ტკივილი ცის კი-

დეს უკვდავ ხმებდ მოვლინა და ის ცეცხლი უფსკრულის წინ, ვით ყვავილი, მომველინა.

ოხ, რალამაზია, რა ტურფა და რანაზა! როგორ მიძახის, გონებას მტაცებს ის მშვენიერი. მაგრამ მაცალე სხივოსანო ჩემო ყვავილო, მაცალე, თუ სურათი ჩემი სევდისა შენა ხარ, მაცალე თუ ამ გულის ფრად ხარ გადაფუქნული; მაცალე, კიდევ მოვისმინო უკვდავი ხმანი, რომ მით ვეწამო და წამებული მითივე დაეტყებ.

ჭურში სევდა უკვდავ ხმებდ სტირს, თვალთა ნადენი მარგალიტის ზღვა გრძნობიერად თრთის, ყვავილი-კი, ვით მზე-ღლიანთ მნათობი და, ვითა მთვარე—ღამის დარაჯი, სხივოსანი, ვით ღვთისა სული, და ნაზი, ვით სიყვარული, თვისკენ მიძახის, გულს მიწამებს მისი მღერა, მისი ალერსი.

ჩვენ შორის-კი უფსკრულია თვალუწყვეთელი.

ცქვიტი

დასაუღეთ — ევროპიულ მოდერნიზმის

ძირითადი მოტივები

(გაგრძელება. იხ. თ. და ც. № 18.)

IV

სიცოცხლას წინაშე ძრწოლად საიულებს მოდერნისტს სინამდვილას მკაიერ ოცნებას გაჟეჟებას. ჭოფმანსტადის ზეკის „ზობიდას ქორწინების“ გმირა-ქალი ცოცხლობს და ეძლევა სიყვარულს მხოლოდ ოცნებით. სინამდვილე მისთვის სარწმუნოა. ის სჯიმო, მოხუცი ვაჟარი, ქორწინების წინა დღით იკებს, რომ ზობიდას სხვა უუფარს. ვაჟარს არ სწავდა ძალით ადამიანის დამონება; იგი ხეხას აძლევს ზობიდას დაუბრუნდეს სიყვარულს გაცნ. ქალი ესწრაფვის სიცოცხლეს, სწავდა განიცადოს რეალური ბედნიერება... მაგრამ სიცოცხლე ზირ-მოდულად ხვდება: გზად ზობიდას თავს ესხმის გაფთრებული, მშურა ძაღლებს ხრთაყ, ვაჟაკთა ბრთ. ბეურა ხეტიალის და წამების შემდეგ იგი ადწეკს იმ სხლს, სდაც ცნობარბს მისი მიჯნურა. აქ ზობიდად რწმუნება, რომ სჯიმოთ დაღაცობს მას. დაავადებულის გულთ უბრუნდება ზობიდად ძველ სჯიმოს, მოხუცი ვაჟარს... და სსოწარკვეთილი მდალას კოშკდან ძირს დაღამაწაყ ვარდება.

ამგვარად ოცნება სინამდვილეზე უკეთესი და აღმადლებული გამოდგა.

როდენისაზის რომანში „მკვლარ ბრიუგეში“ ჭიუგი ვიანი თავის კარდნევილ შეუღლის ტანი-სამოსით რთავს ბალერანს ფხნის. ჭიუგ ვიანს ძალიან უყვარს თავისი ცოლი; ეუფლებს წუთს მის ივანეს. ჭიუგს დრამა სწამს, რომ მისი მოგონებანი ერთხელად იქნება ხორცის შეისისამურე. მაგრამ რაველებად უერთდებიან შესრულების ბალერანის სხეს, იმდენად მძლავრად მშვენიერ ოცნებებს და სპონტანურ სინამდვილის შორის განსხვავებას. და ჭიუგი ვიანი ჭკვავს თავის ცოცხალ სტრუქტურას, რომ კვლავ ოცნებებს მკვდარს შეკობას.

მხიმაშეხვევის რომანში „უკვლავ ზღაპარში“ ცისკაღურიდან დედამაწაზე ესკება სონკა, ესე იგი ოცნება. მას სწავდა სიცოცხლე მშვენიერების სხივით ააფორდაც. მოსამსახურე ქალთა გუნდიდან ოცნებებს ესმის გამაფრთხილებელი ხმა ბოჭვისა: „დაბურუნდი შენს სურსებოვ, ჯადოქრულ კოშკებს, იცნებე შორს, ხოლო ნუ მოხვალ წუმშეს, მოტყუების და სიცრუეში“. და სონკაც ცუდით გრძნობს თავს ამ უსამართლო და ბოროტ ქვეყანაში.

„ო, დაბურუნდეთ იქ—ეუფლებს სონკა ოცნებს მეფეს—სადან გამოეფუტლას სპარადისო, უმადლესი მშვენიერება. დაბურუნდეთ ჩვენს ჯადოქრულს კოშკებს, რომელიც ცნის და დედამაწის გაუგებარს სიამულელობათაგან არანს მოქსილავინა... და მეფეც უარყოფს ნამდვილ ქვეყანას, რომელიც სიბრძნე-უცინის სიტყვით, „არა სისამიფნო სიხმარს, აწრდილს და ართვანს“ წარმოადგენს. მეფე უარყოფს ნამდვილ ქვეყანას, რომ იმქვეყნაურ ოცნების შორეულ სამეფოს შეაფაროს თავი.

ოცნება სინამდვილეს ადემიტება და სჯობია — ეს ზნე ჩვეულებრივია თემაზ როდენისაზის ლირიკისა.

და თუ მოდერნისტო სინამდვილეს სცვლის ოცნებაზე, მას უადრესობა უნდა მიანიჭოს არა რეალურ სინამდვილეს, არამედ მხატვრულ სიცრუეს. ხელოვნების შემოქმედით; მოდერნისტო ცოცხლობს მასიურად; ხელოვნება ანთავისუფლებს მას სიცოცხლეში აქტიური მოხაწილობის მიღების სპონტანუბისაგან. ეს არის მიზეზი, რომ მოდერნისტო ხელოვნების სინამდვილეზე მალა აყენებს.

შინაღერის ბიესში („ხანჯლიანი ქალი“) გმირ-ქალი სრულდებით არ აღმოეთიბს ქმრის დღაცტო. იკა დარწმუნებულია, რომ ქმარი ამ ენაზიდლს ხელოვნურ ნაწარმოებობისთვის გამოითენებს. ხოლო

როდენსე შეამხვეს, რომ ზეკარდმინიჭებული მადლა ქმარს აღარ უვლანება, თვით დღაცტოს აქმარს. მას სწავდა თავის ზნეობრივი დაცემით სპონტანო მისცეს მის ხელოვნურ შემოქმედებას.

მოდერნისტო ხელოვნებას იმდენად მალა აყენებს სიცოცხლეზე, რომ მზათა თავისი სიცოცხლე მისხვერზლად შესწაროს ხელოვნებას.

შინაღერის დრამაში („სიცოცხლის საათები“) დედა თავს ეუფლებს, რათა თავისი ავადმყოფობით ხელი არ შეუშალდეს შვილის ხელოვნურ შემოქმედებას. ხოლო „ხანჯლიანი ქალის“ ანტირეჟისა ხელოვნ-მხატვრის ცოლი ჭკვავს თავის სუფარულს, რათა ქმარს ეს სიკვდილი სურათის დასამთავრებელ მიტოვად გამოეთქნას.

მოდერნისტული ბოჰემა უმოდანირებს მხატვარს; როგორც უმადლეს ტაბს, უმოდლო მამაზნაოდება, რომელიც რეალური სინამდვილე ურჩევლიან ხელოვნურ სიცრუეს; ეს განსხვავება ურდლო მამაკვლავს და ხელოვნ-მხატვარს შუა მერტო მაფიოთათა აღნიშნული ჭოფიმსიტლდის ბიესში: „ტოდანის სიკვდილი.“ ეს ბიეს ღირიული ჭიმიანა, ხელოვნების საღიდეზლად წარმოთქმული.

V.

სიცოცხლეს ჩამომრებული მოდერნისტო სინამდვილეთი აზურობს თვალს სიკვდილს. მას მკვდრები უფრო უყვარს; ვინემ ცოცხლები. ვიდეა დელოლადანის ერა მითხრობის გმირი გრაფი დატრლი სუფარულ ცოლის სიკვდილის შემდეგ ისეთი გრძობას განიღდის, თითქოს ცოლი მას კვლავ გვერდით ეყვდეს. გრაფი მიეშურება ბღში, სკამისაკენ და აქ, როგორც წინად, უკითხავს ცოლს სუფარულს ღექსებს. სღამობით დატრლი მკვდარზე სღამის ორს ფინჯანს და შესცქერის სუფარულს, რომელზედაც განსიქნებს მისი „მომადამრე ილიუზია“. გრაფს ისე გამოეშობათ და დაჭობინათ ფაქტობის მიცვალეულს ცოლზე, რომ მისი სტრებს თანდთან ცოცხლად ფორმის იღებს. და აა, ერთხელ გრაფი მოესმს „მუსიკალური სიცალ-კასკისა, რომელმაც სინარული მოჭიფანს სქარწინი სარეგელს.“ გრაფმა მიმოიხედ. „სურფელისა ჭმოგონების-მიერ შექმნილი, ნაქსოვით მირთულ მკვარ ბღამიზე ხელე-დურღნობილი, შესცქერდა მას ბურანში მყოფი თვით გრაფიანა.“ მიცვალეულ ცოლისადმი სიუფრულიათა გატრებული როდენისაზის ჭიუგი ვიანიც. იგი ეუფლდედ მთელი სათობით რჩება მიცვალეულის ოთხში, სადც ეოველივე სკანა

ძველებურათა დაღატებული და სხად შვედარი შეუ-
ღლე თათო კვლავ განგრძობს სიტყვასწორს. მი-
ცვალებურადსამი სიფარულზე, როგორც უმადლეს
მედიანობაზე, ოცნების გიჟიშინის გმირი —
შერაღი დიურტალი.

თანამდროვე ქალაქის ხმურობას და აურ-ზა-
ურს მოდერნისტი თავს აჩებებს და მადის ქალაქე-
ბისაკენ, რომელნიც დიდი ხანა დაიდუმენ და ს-
გავს ქვეშ დაიფლან. ვიღაცე და-ღელ-ადნის
ერთი შთახრობის („დუმადი მოგონებანი“) გმი-
რი მიემტკიცებდა ინდოეთს, „უდასო ცათ ქვეშე
განმარტობულ, სოცარ ტუთა შორის დამხრულ
ქალაქების სმიფოსავან“.

„ბაღხა და გამხმარი შტონი ჟოველ-მხრავ
ღობავს ბილაკებს, რომელნიც ოდესღაც დამანის
კიჟინით, სიცილ-ხრხრით ახმურებულს სეიფანს
წარმოადგენდა. ახლა ამ ბილაკებზე აღარ ისმის
აზრდის, სიმღერების და ეტლეობის ხმურობა. მხო-
ლოდ გველი დანურავს; და თვისის სისინით არ-
ღეკვს დროთა ბრუნვისკენ წაქცეულ სეთა და ზღუ-
დეთა ნანგრევების სიჩუმეს. ხან-და-ხან თითის ჭრ-
აქი ბრამიანის — ნირფანის შიძიებულ ამ აწრდილისა“.

შვედარ ქალაქებში ცხოვრობენ როდენზის
გმირებიც: მღუმრე ბრუტებში განმარტობული,
დაურეულ ქეჩთა და უძრავ არხთა შორის მოხე-
რალე ჰიუგი ვიანი; არქიტექტორი ბორდოეტი,
რომელნიც თავს ივლავს, როდესაც ამომარეულ
სიტყვასწორს ზედგავლენით „შვედარი ბრუტებ“ ს-
ვარტო სავისდგურის სისეს იღებს.

მიმკვდარებულ და დაუსწავლებელ ქალაქე-
ბისკენ ისწრაფიან უხეურად შინდღერის გმირებიც.
ფონ-სხვა უერთდებს ბექრისაკენ გამზარებულ
არქიტექტორულ ექსპედიციას და ამ ექსპედიციასთან
ერთად ნავის და ნანგრევებში დამხრულს სოცარს
ძველს ქალაქს აწულებს. გეორგ ფონ-ვერტენტიანი
აღტარებულად, როდესაც: „ორი ათასი წლის სი-
კვდილის შემდეგ იდგილებს ქუჩები და სხვები
ბომბისა“.

შვედარ ქალაქებისადმი ჰიშია როდენზისის სუ-
კეთის დიარული დეკორაციც.

ამგვარად, მოდერნისტიანთვის, მის-და შეუ-
მხრულად, სიკვდილი სიტყვასწორს ადგენს იტერს.
ქოთმანსტრადის ბიუსში („სიკვდილი და უგურბი“)
გრაფი კლავდიო არასოდეს არ ცოცხლობდა შილა-
ნის სიტყვასწორით. იგი შორადან შესწევრდა სი-
ცოცხლეს, როგორც გუდინეი და ვიჟის მოკლე-
ბული შეთავაზურე. და კლავდიოს უსლოვდებს ჟმი

სიკვდილისა. მხოლოდ ახლა ნანობს გრაფი, რომ
მზეს და ქვეყნას აქამდის „შვედარი“ თვალბით
შესწევრდა, რომ ხალხი კვლავზე მოცრალე
ჩინურ აწრდილად ქმენებოდა. გრაფი ემუდრება
სიკვდილს აღდგომის დიდი ცოდვის მოხანებას. მ-
გრამ გვიანდა. სიკვდილი უღმობილოა. მას აღამა-
ნის ხეყნა-მუდარს არ ეუურება. და გრაფის გულს
ერთი აზრი-და ახარებს:

„თუ სიტყვასწორი ჩემი
იყო შვედარი, მამ იუჯ სიტყვასწორედ,
შენ, სიკვდილო!

განქარი, აწრდილო, მართლის სიტყვასწორი!
მე ვგნია ახლა, რომ შვედარი ვცოცხლობ!
გრძობით დღესაც, გამარეუვია...
თავი სიტყვასწორად შვედარი გავაღობ,
შენ, სიკვდილო!..

ბებრე დაღვაძე
(შემდეგი იქნება)

— — — — —
მალაროს მუშის სიმღერა

მწარე ტანჯვაში მიჰქირან ღღენი...
შრომის ხუნდს მისდევს სიცოცხლის ძალი!
თვლით მიზნელდება... ღონდება სახე...
ძარღვებში ჯანი გამოიკალი!

სისხლის ნაკადით ვღებავ ცივ წილს...
ლუკმისთვის ვიბრძვი სვით განაწირი...
ქირის ოფლის ვანთხვე შავნელ მღვიმეში
ბედით კერპ-ღმერთთა მონა... მორჩილი!..

ემ! რის ნაღველი! გამაგრდი ბიჭო!
ოქროს მადანი თხარე და თხარე!
სხვისთვის სიმღიდრე: ოქრო და ვერცხლი;
ჩვენთვის კი... მხოლოდ ცივი სამარე.

ზოგი აქ კენცის... ჩუ! იქ ვილაკამ
უკანასკნელად ამოვიგინა!
ვაგლახ! საბრალომ, პურისთვის, სისხლით
ჯურღმული მორწყო და... მიიძინა!

...და კვლავ ტანჯვაში მიჰქირან ღღენი...
შრომის ხუნდს მისდევს სიცოცხლის ძალი!
ყრბული ძალ-ღონე ლუკმას შევსწირე...
ძარღვებშიც ჯანი გამოიკალი!

ვაზიაროთ სული

ცხოვრების ჩარბი უკულმა დატრიალდა... ქვეყნიერება, შვე სენ-მოღებული, შემინებული, ხმა-ამოუღებლოვ კვდება...

ღამის მფლობელნი, ნადირ-ფრინველნი, ქვეყნის დაჰპატრონებიან და გააქვთ განგაში... სტკებებიან!..

ქვეყნის ძარღვი დაღუშდა, დაჩლუნგდა გაღამებულ ღვევისა, ბოროტებისა, უსამართლობისა და ქირ-ვარამისაგან!

ველარც მზის სხივი, მთავრის სინათლე, ვარსკვლავთ კამკამი ვერ სწვდება ცხოვრებას, ვერ ჰბადებს სურვილს სიცოცხლისას!

კენესის ბუნება, კენესის თვით აღამიანიც!..

ვაჰჭრა ცხოვრება, ვაჰჭრა ღიმილი!.. რალა გვახარებს ამ ქვეყნად?!

აზრი ნათელი, სიყვარული მიუწვდომელი შეიქმნა, ბნელში შთაინთქა!

ერთი რამ გრძნობალა შეგვჩინია: ეროტიული ჟინი და მას ვებნით დაავადებულ სხეულში!

სხვა რამ გრძნობა გამქარალია!

ეს, რომ გამოსჭვრტდეს ყველას გულში, სხივი სინათლისა, გონებისა, სიმართლისა, თავს მოვიყრიდით, ძალად ვატყვევით სურვილსა, გულსაც და სულსაც ვაზიარებდით!

მაშინ მზის შუქიც წყვილიას გაარღვევდა და ბუნებასთან ერთად ჩვენც გაგვახარებდა!

ანკარა ნაკადულები აჟუჟუნდებოდნენ; გაღმოსტკებდნენ, მწვანე-ყვავილით შემოსილით, მთას, ტყეს, ველ-მინდორს აუშლიდნენ ტბილ სიცოცხლის წყურვილსა!..

ფრინველნიც აღტაცებით შესტიკიკებდნენ შეწიერებას, თავისუფლებას!..

უა-კი, ლაჟვრად-ფირუზოვანი, კეკლუცად გაგვიცინებს და კვლავ ყველას სახეზე კრთომის დაგვიწყებს ღიმილი!..

გიორგი ფოცხოველი

მსახიობ-რეჟისორი ვალ. ირაკ. შალიკაშვილი

ვალ. შალიკაშვილი, ქართული თეატრის ერთი ნაჭურვი მსახიობთაგანი და მკვლევ რეჟისორი, რვა წელწადაა რაც სცენაზე გამოვიდა ზარულად ქ. ქუთაისში და მას შემდეგ დაიწყო ვარულით ემსახურება სამშობლო სცენის დაწინაურებას და განსჯების საქმეს როგორც მსახიობი, რეჟისორი და მწიგნობარი: გაღმოსატრეზილ-დაწერილი აქვს ოცამდე თანამედროვე ზეუს და სხვა და სხვა წერილები ხელოვნების შესახებ. 1908/09 წ. სეზონშია ქართ. დრამ. სსოვ. დასის რეჟისორად იყო მოწვეული ად. კანკლანთან ერთად და დაიწყო უხართან უძღვებოდა საქმეს. გასულ სეზონს მოსკოვს წავიდა ადგილობრივ სსსცენა ხელოვნების— და განსჯურებით სამსტერო თეატრის— გასცნობად, რომ მეტის ცოდნით აღჭურვილია დაბრუნებოდა სამშობლო სცენას. მომავალი სეზონისათვის იგი ვ. გუხანასთან ერთად მოწვეულია ქარ. დრამატ. დასის რეჟისორად თანსწორის უფლებით.

როგორც მსახიობის, ვ. შალიკაშვილის ქართული სსოვადლება კარვად იცნობს. ვ. შ. ჯერ ახალგაზდაა, ჯანდინით საგზე და შრომის მოყვარე: ეთავადავუ ეს ამუღს გვაძლევეს, რომ ქართ. სცენას უფრო ქნურებით მოემსახურება.

შთაგეჰდილება

(ე. ფიცხვერაშვილის კონცერტის გამო)

მრავალტანჯულს, სისხლითა და ძალმომრეობით შეღაზულ ქართულ სულს მრავალჯერ მიუღმართავს მუსიკის სფეროსათვის. აქ, ამ სფეროში ჩაუქსოვია ქართულ სულს თავისი სიხარული, ტანჯვა, ვიება, სიამაყე, დამცირება... და თუ მდიდარია და მრავალფეროვანი ჩვენი ერის ისტორია, არა ნაკლებ მდიდარია ქართული ხალხური მუსიკა.

პატივცემულ ახალგაზდა მუსიკოსს კ. ფოცხვერაშვილს ქართველი ერის ამ გენიისათვის მიუზართავს. თავისი სიმფონია „ბრძოლა ამირანის ბაყაყ-დგეთან“ ქართულ ხალხურ მელოდიებზე აუშენებია. საკმარისია გულდასმით მოისმინოთ ამ სიმფონიის მეორე ნაწილი—სცენა წერილის კითხვისა—რომ გაითვალისწინოთ ის ნათესაფური ნასკვი, რომელიც ამ სიმფონიის სულს ხალხურ მუსიკალურ შემოქმედებასთან აკავშირებს.

ქართული სიმღერები, ხოროსა და ორკესტრის-შიერ შესრულებული, მეტად ლამაზი, მძლავრი დი ორგანინალურიც არიან. ამ სიმღერების ორიგინალობა გამოიხატება, ქართულ სამიმოვან ხოროში მეოთხე ხმის დაარსებით. ფოცხვერაშვილის ეს რეფორმა არა თუ არ ენოთირება ქართველ ადამიანის სმენას, პირიქით ფრიად სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ახდენს მსმენელზე. ამის დამამტკიცებელია ის

ხანგრძლივი და ერთსულოვანი ტაშის ცემა, რომლითაც დაჯილდოებული იქმნა თეთრთეთრი სიმღერა. ჩინებულ შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე დიდებულმა სენარმა მოტივმა „ლილი“.

კონცერტის დასაწყისის შესრულებულმა „დავლურმა“ და „ლეკურმა“ ბალანჩივადის „თამარ-ციხერიდან“ ამოღებულმა, სასიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა დამსწრე საზოგადოებაზე. ლამაზი იყო აგრეთვე ქართული მარნი ოპოლიტოვიანოვის სიუტა „ივერი“-დან.

საზოგადოთ, საღამოს კონცერტიულმა განყოფილებამ ნათესოყო ფოცხვერაშვილის შრომის მოყვარება, მუსიკალური ნიჭი და ორგანიზატორული უნარი. სულ მოკლე ხანში ასრმოც კაცისაგან შედგარ ხოროსა და ორკესტრის მომზადება-გაწრთვნა არც ისე ადვილია. როგორც შეიძლება ეს ბევრს ეგონოს. ფოცხვერაშვილის ეს ღირსებანი თავმდება იმის, რომ ახალგაზდა მუსიკოსი თავის მოღვაწეობით შესაფერ ღვაწლს დასდებს ქართულს მუსიკას.

ჩვენის მხრივ, ვუსურვებთ ფოცხვერაშვილის ნიჭს წარმატებას.

ცისკარი

ელიზა ოქეშუკო

ზოლანეთის ურს ერთი თვალსახანო მწუხარებაც ეწვია. ხანგრძლივად სწეულებით დასუსტებული, ცნობილი მწერალი ქალი, ელიზა ოქეშუკო გარდაიცვალა და გლოვის ძაძმა გასვია შიუელ ზოლანეთის ერთადერთი გულის ძეგრ. განსვენებულია ზტვიენკუელი და ცნობილი აქო არამტ თუ მხოლოდ თავის სამშობლო კერაზე, არამედ კერძოს, რუკის და ჩუქნაიც. მისმა მადლიანმა და ცხოველმყოფელმა შემოქმედებამ სამცხეზე მეტი ნაწარმოებში დაურთვა ზოლანეთის კანსუელ მწერლობას. მიმეტეული მთგანი თარგმნილია, როგორც რუსულს, ისე ევროპულს ენებზე; ქართულადაც არის ნათარგმნი ზოგაერთი მისი ნაწარმოებო.

ელიზა ოქეშუკო ცხოვრობდა ქალაქ გრინდონში, ამ ებრაელთა დედა-ბუდეში. მს გარს ხევა ის წრე რუსი-სახოკადოების, რომელიც—ებრაელთა მსულე-ვარებით გამოწვეულია—დაუნდობლად სდეკნადაცილავს რჩეულს ურს. მგრამ მის სეტყას და უმწიკლო გულს არ მაქკარება ანრდილიც ამკვარის კაცთ-მომქლეობის ზირ-იქით მან შეჭქნა შესანიშნავი „მაიერ ოქეფიფიქი“ და „ელა კაქერა“ რომელკმაინც მან ცოცხლის ფერადებით დასურთათ ებრაელთა უმწუო მდგომარეობა, მისი სსოწარკვეთილი გარცდანი, მათის დეეხილობის ნიშანდობილი სიმწარე.

განსვენებულია ზოლანეთის ანსიტოკარტოელ თვასს

კუთუნობა, მაგრამ იგი გულწრფელი და გულ-თბილი დემოკრატი იყო. მისი Obrazek z lat gwodowyh-ი, რომელიც 1866 წელს დაიბეჭდა, კახკის ძეგლში გახვეულ და ატირებულ ემუბის ბედისწერას დასტურებს და ზიხდს უცხადებს გაბატონებულ ძალ-მომართობას.

საზოგადოდ მის გულში შეუდრო და თან-

მერძო აღვივს ზოულობდა უოკელი დახვრული, უმწყო, სუსტი და უდრო, ბედისგან დამცირებული აღვივანა.

ლეჟო ზოლანეთისათვის იგვე იყო, რაც სოფრანგეთისთვის ვორჟ-ხანდა.

ამისათვის ცხადია, თუ მისმა დაკარგვამ რათ გადავიწინა მთელს ზოლანეთს კლოვის ძაძა.

მტარვლის ზელი

(დასასრული, იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 19)

VII

ნადირ-ალა, ჰასანი და მელჰამი

ჰას. (შემაოუყანს მელჰამს თვალუბ-ახვეულს, მოხსნის) ნუ გეშინიან, შენ აქ უკეთეს აღგილასა ხარ...

მელ. (რა იცნობს, შეძრწუნდება) ოჰ, ღმერთო ჩემო! ისევ მტარვლის სასახლეში... (ჰასნს მძულვარებათ) ისევ შენ, ჰასან?!... ზღვაზე გამყიდე... ძლივს გადავირჩიო. აქაც კიდევ შენ?!.

ჰას. ნუ გეშინიან, შენი ილჰიმიც აქ არის ახლო...

მელ. (სასიწარვეითადა) მაშ ისიც, ღმერთო!... მერე სად არის?!...

ნად. (ამ დროს თათს დაადებს, გაიდებს უხანარი კარა მარცხენს მხარეს) სულთანმა ბძანა აქ მოისვენოთ...

ჰას. (აიყვანს უბად, ჭრს შეოყანს, თათთან გაშოვა, კარებიც მიახურება) სულთანმა ბძანა...

მელ. (სასიწარვეითადა. ბოლო სიტყვები კარების მიხურებათ დასრულდება) ღმერთო! ილჰიმი, ილჰიმი მიანც ვადამირჩინე...

ნად. (ჰასნს გასვლისათვის) ახლა ხომ ჩემი მადლიერია ხარ? უბრალო ჩარჩი ქალებისა დღეს სულთანის ხანი შეიქენ.

ჰას. ძველი დრო სჯობდა. აი, დამოყნას რომ მსახურობდი... (შოაგონებს) მეც რომ ვშევილიდი... მე ორასს მაძლევდი, შენ-კი ოთხმოცს იღებდი ხაზინის ნაცვლად... (ამ დროს სქელს წაჭრავს ნადირ-ადა და აქედ-აქით ისვდება ეშხეურის დამადი) ჰო, ვახსოვს ერთხელ სოვდაგარის გემზე...

ნად. ჩუშუშ...

ჰას. ჰო, მართლა როგორ გყავს: მე რომ გურულა ნავით მოგვევარე?...

ნად. თვლია ჩემი ჰარამ-ხანისა... (გადასნ)

VIII

ხონთქარი და მოლა

ხონ. (გამოყვანს, კარები მიახურება) მაშ ავრე, შური... ეცადე ხალხში შური ჩათესლო უცხოებისადმი, მაშინდინათა მტრობაღ შური ქრისტიანთადმი. ჩვენი მოხბრე მოღლები რაზმს გაუძღვენ, ვადამღლები; და ქრისტიანებს მიცხივენ... ნუ დაინდობენ...

მოლ. (მოუხვდება) ამით ევროპას ავიყყანებთ...

ხონ. ახალ მმართველებს ვადავებარლებ... თვით კომიტეტზე მიუუთითებ... ამისთანე კომიტეტის მეთაურები ნელ-ნელა წავლენ...

მოლ. ეშმაკის კერძი...

ხონ. საიქიოს...

მოლ. დავვიბრუნდებ ჩვენი მართველი...

ხონ. (სასიწარვეითა) მამამთავრობაც შენ გეკუთნება.

მოლ. ალახი იყოს შენი მფარველი...

ხონ. მაშ, ვასწი ახლა. ვახსოვდეს ყველა. (შომაგვალ მოღას ვადვენებს თვალს; რა გავა) ჯერ მემსახურე, შემდეგ ღირსებით მოგიხსენიოთ... თუ დავიბრუნე ჩემი უფლება... თუ?.. თუკი არა, დამიბრუნდება!.. (ჰატანს ხსნს შემდეგ) ახლა-კი, ენახო ჩემი ჰარამ-ხანის უტკბესი რა ყოფაშია... (შოვა, თათს დაადებს იმ ადგილს, სადაც შეოყანეს მელჰამ, რა გაიდებს კარები) როგორ ვიკითხო...

IX

ხონთქარი და მელჰამი

მელ. (გამოვარდება ისე, რამ ხონთქარი უყან და-

აქვს ჯაბუბი ხელის ჩადებით) რა გსურს, მტარვალო! როგორ მძაგხარ და მეზიზღები შენის დიდებით... უბრძანე ჩორას, შენს ერთგულ ჯალათს: მტანჯოს, მაწამოს... ის მიჩვენებინა შენს გარყვნილებას...

ხონ. ჰა, ჰა, ჰა, ჰა, ჰა!.. არა ჩორამ, თვით მე... ჯერ, ვით ქალით, ვიჯერებ სურვილს, შემდეგ გაწამებ, მაგრამ რაკი დაგაქცნობ მივადებ თვით ჯალათ ჩორას, რომ დასტკებს შენით...

მელ. ო, მზეცისა მგზავსო...

ხონ. ამას იხილავს თვით შენ სატრფო...

მელ. (სასწარვეკეთილი) ჩემი ილპიმი...

ხონ. სწორედ ილპიმი... შეხედე; ორივეს ერთად გაწამებთ...

მელ. (შაღვათ თვალებუაზრობით, სსსოებით მოტყუა) ღმერთო, შენ მიხსენ!..

ხონ. ორივეს ერთად, ერთად გაწამებთ... იტანჯებოდეთ, ხელადებს ამას შენი ილპიმი... ხელადებს სატრფო სატრფოსა ტანჯვას, ევროკი შევილოდეს...

X

იგივე და ნადირ-ხანი

ნად. (შეშინებული) თვით მბრძანებელი! ხომალდი „გოსპან“ მოვიხალოვდა, მესწავაურები გარს შემოგვეტყენ...

ხონ. (შეჭვირებს) რაო! რას როტამ...

ნად. ტყვე ილპიმი-ოღლი გაანთავისუფლეს...

მელ. (სისხრულით ხელეშს დაჯერებს) გმადლობ შენ ღმერთო!

ხონ. (განრისხებული) გასწი, უბრძანე ჩემს რაზმის უფროსს შეებრძოლოს თავხედთ... (გაყა ნადირ-აღა, მუღჭმს) შენ გიხარია? არა, ნუ სტყარობ! ჯერ კიდევ მე ვარ აქ მბრძანებელი...

ნად. (შემობრუნდება საშურ დაშაღვათ) იუსუფ-ფენდი გზაში მოუკლავთ...

ხონ. (გაყოფილებით) დიდაარს ალახი...

მელ. (თავისთავის) ღმერთო, შენ ჰკითხე შაერაზმელებს...

ნად. მესწავაურთ ჯარი უკვე გაბრუნდა, ყოველ ქუჩებში სისხლის ღვრა...

ხონ. უმთავრესად-კი უტყობ ქვეშერდობით სადგობა წინა?.. (რა მიიღებს მასუხს თავის დაქვეით ნადირ-ხანისკან) ყოჩაღ, ჰასან-ხანი!.. (ნადირ-აღა გაყა) გასწი, ამბავი...

მელ. (თავისთავის) ღმერთმა დასწყევლოს...

XI

ხონთქარი, მელჰამ და მოლა

მოლ. (უხინარ კარებიდან, სდაც შეგადა) ცუდი ამბავი!..

ხონ. (შეშინებული) რა მოხდა?..

მოლ. კომიტეტის მთავარი რაზმი ამ სასახლისკენ მოეჭრაკრება...

ხონ. (განრისხებული) მერე, რისთვის...

მოლ. (გაუბედავთ) ჯარი და ხალხი აცხადებს ხუნთქარად...

ხონ. (გაწვეკეტანებს უსიამოვნო სხის მტკვევლებით) მაჰმედ მებუღეს?!..

მოლ. დიახ, ხელმოწიფე!..

ხონ. (განრისხებული) ნადირ-აღა!.. მომიხმე ჩორა...

მელ. (შეშინებული) ღმერთო, დამიხსენ...

XII

იგივე, ილპიმი, შეინ-ულ-ისლამი, სულიმბეი და დოულეტი

ნად. (შემოვარდება შეშინებული და ფერ-წასული) სსსახლის რაზმი დემოორჩილა კომიტეტის რაზმს...

ხონ. (გაფთვებული) უ, თქვე ძალღებო! მერე ვინ მოკვათ მაგის უფლება?!..

ნად. (უგან დაიხვეს და თან უგან იხვეებს) აქედ მოდიან...

ხონ. გასწი ჰასანი...

ნად. ჰასან შევიყრეს... (უგან იხვეებს კარებში, შემდეგ დაწვეს უხინარ კარებისკენ) აქედ მოდიან...

ხონ. (ჩაფიქრებული) გათავდა ყველა... (მოიხედავს შემოსავად კარებისკენ, შემდეგ ზირდაზირ კედელში უხინარ კარებისკენ) მაგრამ ჩემი გზა მსხნელი (მწირაფელ მივა კედლიან, დაადებს ხელს, გაიფებს, რა შესადგამს ნაბიჯს, მას სიანელეში შეესყება მწიერ სმურთობით იღვამ-ოღლი, გადმოდგამს ნაბიჯს წინ და ხონთქარი უგან დასული ივრავს ჯაბუბი ხელს) აქ ვილა...

მელ. (განრებული) ჩემი ილპიმი...

ილ. (სამხედრო წესით გამაჰმისული) საიდუმლო გზაც შენთვის შეიკრა. განკარგულეთ-ბა კომიტეტის...

ხონ. (ამოიღებს რველურს, ამას თვალ-ყურს აღკვეს მუღჭმს) ჩემი გზა ხსნისა... (დაუშინებს იღვამს) მაშ, მოკვდი...

მელ. (უგანადან წასწვლებს ხელში, მკრად და უპირს ძირს დაქნეული, გავარდება იატაკზე და უპერბოდა ხელი!.. სანამ ცოცხალ ვარ..

ბონ. (მოახებებს, რა ნახავს, რომ შელჯამს უჭირავს მისი ხელი, კბილებს ენაჭკნით ძალზე დაიპყნებს ხელს, განათავისუფლებს, ხოლო რეველ-უერს ძირს დაეგდეს) შაბაშ...

შეიხ. (ამ დროს უფვე შემოსვლება არანს: შეის-ულ-ისვამი, სუღმი-ბეი, რამლებიც მის ბეგრ-დათა სდგანს და დოუქეტი მის უგან) ვითა მემო-ბელი წმინდის ყურანის, შენ აბდულ ჰამედ, სახელითა ღვთისათა, მაჰმადიანთა, ჩვენმა ცკლე-სიმ ვადაგაყენა. ხოლო წმინდა ხალიფთ მემ-კვირდელ, მაჰმადის წყალობით, დღეს მაჰმედ შეხუთე დაინიშნა.

ბონ. (თათქო გამოარეკვო, მრისხნელ) რაო!.. (შემდეგ მოდუნება, ვითა მომაკვდავი, ხოლო სხის სისძულეარით) ჩემი ძმა...

სელიმ. (ბრძანების კალთია) ვით მოლა-ტე კონსტიტუციისა, ფიცის გამტეხი, დამარ-ღვეველი დემოკრატიულ წესწყობილებისა; ვით შემდგენელი შაეის რაზმისა; ვით გამომწვევი სისხლის ღვრის ჩვენსა და უცხო ძმთა შორის.. ხალხისა და ჯარის სურვილისამებრ კომიტე-ტის მთავარ სამჯავარომ (ეველს მხედარა სამხედრო წესით გამოაქაჰიანს) შენ მოგისაჯა: (მოლა დას-დიარ-და შემტარდა უგან-უგან იწყეან უჩანარ კა-რუბისკენ. სელამი განკრძამის): „ოსმელთ ხო-ნთქარი...“

ბონ. (უგმაყოფილოთ წამოიძახებს, ვით გა-ნრისხეულია, შემდეგ მოდუნება, ვითა მორჩილი) მე!..

სელიმ. (მის და წუჟურადლებოდ განკრძამის ბრძანების კალთია, ხმის ახლდებათ და გარკვე-ვათ) „აბდულ ჰამედი ვადაყენა და ჩამოართო სულთანის უფლება...“

ბონ. (მრისხნელ) როგორ, მე!.. (მოდუნებუ-ლი) სხვა... სხვა?..

მელ. (განკრძამის უფრო დახალა ხმით, ვით თანკრძნობით) ტყვეა ხალხისა:..

ბონ. (სისწარკვეთილია) მე. ტყვე...

დოულ. (ხონთქარს წინ სამხედრო წესით გა-მოაქაჰულია გაშაშვებულ დახმით) ხალხის მბრძანე-ბით და კომიტეტის განკარგულებით მე თქვენ გატყვევებთ.

ბონ. (წატორტმანება და დაუჟეებს წამოძახლის შემდეგ) მე!..

სელ. შენ ლეიტენანტ: ემაწვილო ილიპი! (შეხედავს შელჯამს) წაიყვა შენი საცოლე მე-ლიპამ.

მელ. (შელჯამი და იღვამი ერთმანეთისკენ გა-ქანებამი და ჩაკვადებუი ხელი ხელს) ილიპი!..

დოულ. (მსწრაფლ მივა გარბობს და სამხედრო წესის დანვით გასძახებს) ხონთქარი აბდულ ჰა-მედი დატყვევე! (ესევე განმორდება კარბეშივე შიგნით მდგარისკან, შემდეგ რამდინამუ-ჯერ უფ-რო მომწვდარის ხმით ისევე დაბრუნდება და უგან მოუდგება წონთქარს, რომელიც საფრძელთა ჩამ-ჯდარა მოდუნებულია)

ხმა შიგნიდან. (მესამედ გმნმორდება, უფრო მიმწვდარის ხმით) ხონთქარი აბდულ ჰამედი და-ტყვეველა...
ბ. გლახაშვილი

ფ ა რ დ ა

სათეატრო ამბები

ქართ. დრამ. სოზოგ. სასარგებლოდ
29 მაისს გაიმართება სეირნობა-წარმოდგენა.

ე. ელ. ჩეჩქვიშვილი ორწამათს, 31 მაისს გაიმართება წარმოდგენას ზუბალაშვილების სახალხო სახლში.

ე. ე. ვახტანგ ლამბაშიძის. ქართული ლე-ქტია „მეტრები ადამიანის ორგანიზმის“ ბუნდოვანი სურათებით, გაიმარ. ზუბალაშვილითა სახალხო სახლში.

ე. ე. ფოცხვერაშვილის გაწვევა ყარსში, როგორ დანამდვილებით შეეცკეთ, ჩვენს ახალგაზდა მუსიკოსს ე. ფოცხვერაშვილს ყარსში იწვევენ კონცერტის გამართავად.

არაჩვეულებრივი წარმოდგენა-გასარ-თობი გაიმართება ქართულ საზაფხულო თეატრში ალ. წუწუნავას თათსობით. საღამოს პროგრამა შე-დგენილი იქნება თბლისელთათვის სრულიად უცნო-ბი შინაარსით.

შინარსი: ხალხის გულის მესილდუმლენი; მონაც მღერის — ი. ევლაშვილის; ჩემი შენიშ-ნებები — შ. დადიანის; ზღადაკყანე — ვ. ბარუქაძის; კ. ს. სტანისლავსკი და ვ. ი. ნემიროვიჩ-დანჩე-ნკო — ვ. შადაკაშვილის; სიმღერით მიხმობს შე-უბრალებლად — ტქეიტის; დახვედით ევროპიულ მოდერნიზმის ძირითადი მოტივები — შ. დაღვა-ძის; მაღაროს მუშის სიმღერა — ვ. გორაკაძის; ვაზიარით სული — გ. ფოცხვერაშვილის; ვ. შალი-კაშვილი; შთაბეჭდილებანი — ტისკარის; ელიზა ოყეშკო; მტარვალის ბედი — გ. გალახაშვილის; სათეატრო ამბები.

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი

საანუფატურო ამხანაგოზა

ნაზაროვისა და მუსიევისა

ერევნის მოედანზე, ქალაქის გამგეობის დარბაზის ქვეშ.

ყოველდღე მოხდით აბრაშუქის, მატელის, ტილოს _____

_____ და ბამბეულის დიდძალი საქონელი

უკანასკნელი მოდისა

ამხანაგობა ჰატეუცემულ ხაზოგალობის ურადლებას მაქვეც საქონლის დირსუასს და დემდის არ
ყოფილ სიიაფუზე სყიდვა შევუვატრებლად 25—8

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისთვის

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთზე

„ჩვენი გაზეთი“

1910 წელსაც გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც წინა დამოდილიდა. გაზეთი წლიურათ ეღირება თბილისში და თბილის გარეთ 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან., საზღვარგარეთ 14 მან. წლით, ნახევარი წლით 7 მან.,

ფულის გამოსაგზავნი ადრესი: Тифлисъ, тип. „Шрома“, Каллистрату Кон. Цуладзе.

სახალხო სასლი მმ. მუბალაშვილებისა.

ორსაბაოს, 24 მაისს, 1910 წ. ქართულ სტენის მოყვარეთაგან

წარმოდგენილი იქნება

*** 1. ქ რ ი ს ტ ი ნ ე ***

ე. ნინოშვილის მოთხრობიდან ვად. პ. ირეთელის-მიერ დრამ. 4 მოქ. 5 სუქ.

2. ტ ი მ თ ე ს ლ ე ლ ვ ი

ვოდ. 1. მოქ. ი. გრიშაშვილისა,

ადგილების ფასი 60-დან 5 კ-მდე.

ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში.

დასაწყისი საღამოს 1/2 საათზე.

რეჟისორი ვ. მატარაძე

აღმანისტრატორი ა. გოჩიტაშვილი

განყოფილება „პროგრესის“ სტამბისა, ასახლის ქუჩა, თავაღ-ზნაურთა სახლში

ქართული თეატრი

— (შაბათს, 29 მაისს 1910 წ.) —

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების სასარგებლოდ

გ ა ი მ ა რ თ ე ბ ა

I

ს ე ი რ ნ ო მ ბ ა მ რ ა ე ა ლ ი შ ა ნ ა ა რ ს ი თ

II

— (ყოყსალი გამეით) —

III

ც ო ც ხ ლ ი ს უ რ ა თ ე ბ ა

ტარნოვსკიაი; მიჯაბვეული ამირანი

გლეხი-კაცის ისტორია

სომხურად თარგმანი ვ. ფაფაზიანისა, სურათებით იბეჭედება „ნადედა“-ს სტამბაში.

მსახვარის ვ. ი. ვაბაშვილის სურათების გამოთქნა

ლია 10—4 საათამდე საკუთარ საზხატურო სახელოსნოში „სულდენი“ ქუჩაზე, სახლი იზმიროვის, № 47. შესასვლელი ფასი 40 კ. მოწაფეთათვის 20 კაპ.

ხელთნაწერი პიესები შემთხვევით იყიდება ლევ. ბალაშვილთან. ანდრონიკოვის ქ., № 5.